

Crna Gora

Zaštitnik ljudskih prava
i sloboda Crne Gore
Ombudsman

Kabinet Zaštitnika	020/241-642
Savjetnici	020/225-395
Centrala	020/225-395
Fax:	020/241-642
E-mail:	ombudsman@t-com.me
www.ombudsman.co.me	

Broj: 01-267/23
Podgorica, 24.07.2023. godine
MK

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u skladu sa odredbom člana 41 stav 1 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Sl. list CG", br. 42/11 i 32/14) nakon završenog postupka pokrenutog po sopstvenoj inicijativi daje,

MIŠLJENJE

1. Uvod

1. Zaštitniku se usmenim putem obratio roditelj učenika OŠ „Radojica Perović“, navodeći: da je od strane djece obaviješten da je u pomenutoj školi 28.03.2023. godine više nepoznate djece (oko 14-15 godina) ušlo u školski objekat i za vrijeme nastave pretuklo učenika XX. koji ima 13 godina i kojem je kasnije ukazana pomoć lječara; da se to dogodilo za vrijeme nastave ruskog jezika, te je nastavnica tog predmeta pritekla u pomoć da zaštiti dijete; da se plaši da se ovo može ponavljati, jer se grupica „*huligana*“ često vrzma u okolini OŠ „Radojica Perović“ i pri tom zadiraju učenike. Od Zaštitnika traži da shodno svom mandatu ispita slučaj, kako se ne bi prikrio.

U međuvremenu, u medijima od 29.03.2023.g.– u članku pod naslovom *Podgorica: Dječak pretučen usred škole, policija podnijela prijavu protiv maloljetnika*¹ je između ostalog, navedeno: da je učenik Osnovne škole "Radojica Perović" prethodnog dana pretučen u prostorijama te obrazovne ustanove, kada je učenik neke druge škole, oko 12.45 h, neopaženo ušao u objekat; da je radnica bila na hodniku, ali je on, iskoristio gužvu u hodniku i sa nekoliko dječaka, učenika te škole, ušao u prostorije škole; da je otisao na sprat, ispred učionice iz koje je izašao učenik, koji je bio do toaleta, i tu nasruuo na njega; da je nastavnica koja je čula uzvike, izašla iz kabineta i razdvojila dječake; da je slučaj prijavljen Upravi policije.

2. Postupanje Zaštitnika

2. Zaštitnik je pokrenuo postupak i zatražio izjašnjenja od JU OŠ „Radojica Perović“, Ministarstva prosvjete i Uprave policije.
3. U izjašnjenju JU Osnovne škole „Radojica Perović“ se između ostalog navodi: da Školu ove školske godine pohađa 1594 učenika, raspoređenih u tri smjene, i jednu međusmjeru. Svakoga dana imaju po dva dežurna učenika u smjeni, dežurnu radnicu i po šest dežurnih nastavnika. Ipak, nekad je nemoguće iskontrolisati svaki ulazak učenika; da je tako bilo i u utorak 28.marta 2023.g, kada je oko 12.45 h u školu, potpuno neopaženo, uz dake ove škole, ušao dječak koji nije njen učenik; da je učenik otisao na sprat, ispred učionice u kojoj je boravio XX koji je u tom trenutku izašao sa časa u toalet i na kojeg je nasruuo taj dječak koji nije učenik OŠ „Radojica Perović“; da je dječak oborio učenika XX. i udarao ga nogama po glavi, čemu je posvjedočila nastavnica ruskog jezika XX, koja je, pošto je u susjednoj učionici čula buku,

¹ <https://www.standard.co.me/drustvo/podgorica-djecak-pretucen-usred-skole-policija-podnijela-prijavu-protiv-maloljetnika/>

izašla i razdvojila dječake, spašavajući XX. od težih povreda; da je učenik napustio mjesto sukoba, a Uprava je raegovala tako što je obavijestila roditelje, koji su odveli dječaka kod lječara i Upravu policije, koja je ubrzo došla na lice mesta, uzela izjave i izuzela snimke sa školske kamere; da je dječak koji je ušao u školu identifikovan, roditelji povrijeđenog dječaka su podnijeli protiv njega krivičnu prijavu i postupak je u toku.

Na kraju se ističe da, iako škola preduzima mjere koje su u njenoj moći, a tiču se bezbjednosti učenika, ipak se dešavaju ovako nemile situacije, pa se nadaju da će u neko skorije vrijeme pojačati nadzor prisustvom školskog policajca u dvorištu škole.

4. Uprava policije OB Podgorica, dostavila je izjašnjenje u kojem se, između ostalog, navodi: da je dana 28.03.2023. godine u 16:16 h u službene prostorije OB Podgorica pristupilo lice XX. i podnijela pisanu prijavu u ime svog maloljetnog sina XX. (2009) učenika OŠ „Radojica Perović“ protiv malodobnog XX. na okolnosti fizičkog napada koji se desio u kabinetu u OŠ „Radojica Perović“ u Podgorici, 28.03.2023. godine oko 13:00 h za vrijeme nastave kojoj je prisustvovao X, kao učenik navedene škol; da je dostavljen izveštaj lječara specijaliste na ime XX, gdje je konstatovano da je oštećeni zadobio LTP; da je postupajući po prijavi, istog dana, u prisustvu zakonskog zastupnika-majke od strane policijskih službenika JKP za suzbijanje maloljetničke delinkvencije obavljen razgovor sa oštećenim mldb XX; da je 28.03.2023. gđin» u službenim prostorijama Odjeljenja bezbjednosti Podgorica u prisustvu zakonskog zastupnika obavljen razgovor sa svjedokom događaja XX.; da je istog dana, od svjedoka događaja, nastavnice ruskog jezika JU OŠ „Radojica Perović“, XX. su prikupljena obavještenja na zapisnik, na okolnosti događaja; da su u prisustvu zakonskog zastupnika prikupljena obavještenja od XX. o čemu je sačinjen zapisnik; da su sa navedenim službenici policije upoznali dežurnog tužioca u ODT Podgorica, koja je naložila da se protiv mal. XX podnese krivična prijava zbog krivičnog djela nasilničko ponašanje iz čl. 399 KZ CG na štetu XX; da su 28.03.2023. godine službenici policije protiv XX. podnijeli krivičnu prijavu koja je u ODT Podgorica zavedena pod brojem Ktm 29/23 od 29.03.2023. godine; da je izuzet video nadzor sa nadzornih kamera instaliranih u hodniku škole, izvršen je uvid u isti i utvrđeno da je mal. XX. u 11,48 h ušao u Školu, prošao kroz hodnik i ušao u kabinet br. 15; da je izuzeti video zapis dostavljen ODT-u Podgorica u prilogu krivične prijave; da su policijski službenici o svemu upoznali Upravu JU OŠ „Savo Pejanović“ u Podgorici, koju pohađa XX. kao i JU Centar za socijalni rad Podgorica.

5. Ministarstvo prosvjete dostavilo je Zaštitniku izjašnjenje JU OŠ „Savo Pejanović“, bez svog stava u vezi ovog događaja.

3. Utvrđene činjenice

6. Iz dostavljenih izjašnjenja proizilazi:

- da se u 28.03.2023. godine u JU OŠ „Radojica Perović“ za vrijeme nastavnog procesa dogodilo nasilje nad mal. XX. od strane mal. XX. koji je učenik druge osnovne škole;
- da je učenik pretučen u kabinetu br 15. i da je nastavnica XX. iz drugog kabineta došla, prekinula napad, čime su sprječene teže posledice po učenika XX.;
- da je o događaju obaviješteni roditelji učenika X, koji su odveli dijete da mu se pruži medicinska pomoć;
- da je obaviještena policija;
- da su službenici policije – OB Podgorica, identifikovali počinioča, da su takođe uzete izjave u svojstvu građanina od više lica;
- da je OB Podgorica, 29.03.2023. godine, po obavještenju i nalogu ODT Podgorica, podnijelo krivičnu prijavu protiv XX.;

- da je policija obavijestila i obrazovno vaspitnu ustanovu koju pohađa maloljetni XX, kao i JU Centar za socijalni rad Podgorica.
- da je ovo jedan od više događaja nasilja među djecom koji se desio u periodu mart-april 2023. godine, a da su se nekolika desila u školi ili njenoj blizini;
- da je JU OŠ „Radojica Perović“ iskazala nadu da će se pojačati bezbjednost učenika prisustvom školskog policajca u dvorištu škole.

4. Relevantni propisi

7. Ustavom Crne Gore („Sl. list CG“ br. 1/07 i 38/13), garantovano je:

Dijete uživa prava i slobode primjereni njegovom uzrastu i zrelosti.

Djetetu se jemči posebna zaštita od psihičkog, fizičkog, ekonomskog i svakog drugog iskorišćavanja ili zloupotrebe. (čl. 74)

8. Konvencijom o pravima djeteta UN-a utvrđuje se:

U svim akcijama u vezi s djecom, bez obzira da li ih poduzimaju javne ili privatne društvene dobrovorne institucije, sudovi, upravne vlasti ili zakonska tijela, najbolji interesi djeteta biće od prvenstvenog značaja.

Države-potpisnice uzimaju na sebe da osiguraju djetetu zaštitu i brigu koja je potrebna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i dužnosti njegovih roditelja, zakonskih staratelja ili drugih pojedinaca zakonski odgovornih za njega, i da bi se ovo postiglo, preduzeće sve zakonske i upravne mjere.

Države-potpisnice će osigurati da se institucije, službe i ustanove odgovorne za brigu o djeci i njihovu zaštitu pridržavaju standarda uspostavljenih od odgovarajućih vlasti, naročito u pogledu sigurnosti, zdravlja, u broju i prikladnosti njihovog osoblja kao i odgovarajućeg nadzora nad njima. (član 3)

Države-potpisnice će preduzeti sve odgovarajuće zakonske, upravne, društvene i obrazovne mjere da bi se dijete zaštitilo od svih oblika fizičkog, ili mentalnog nasilja, povrede ili zlostavljanja, zanemarivanja ili nemarnog postupka, zloupotrebe ili eksploracije, uključujući i seksualno zlostavljanje dok je na brizi roditelja, zakonskih staratelja ili bilo koje druge osobe koja se brine o djetetu.

Takve zaštitne mjere treba da u odgovarajućoj mjeri uključuju i djelotvorne postupke na uspostavljanju društvenih programa da bi se pružila potrebna podrška djetetu i onima koji se brinu o djetetu, kao i drugih oblika sprečavanja i identifikacije, prijavljivanja, preporučivanja, istraživanja, liječenja i praćenja slučajeva zlostavljanja djece opisanih ranije i, kada je to potrebno, sudsko uključivanje (čl. 19)

9. Opšti zakon o obrazovanju i vaspitanju ("Sl. list RCG", br. 64/02, ..., 45/10 ..., 76/21 od, 146/21)

U ustanovi nije dozvoljeno: fizičko, psihičko i socijalno nasilje; zlostavljanje i zanemarivanje djece i učenika; fizičko kažnjavanje i vrijedanje ličnosti, odnosno seksualna zloupotreba djece i učenika ili zaposlenih i svaki drugi oblik diskriminacije u smislu zakona. (čl. 9a)

U postupku rješavanja konflikata među djecom, učenicima, roditeljima, usvojiocima ili starateljima (u daljem tekstu: roditelj) i zaposlenim u ustanovi mogu se angažovati posrednici, u skladu sa zakonom. (čl. 9b)

10. Pravilnik o načinu i postupku dodjeljivanja pohvala i nagrada i vaspitnim mjerama za učenike osnovne škole ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 056/04 od 06.09.2004) propisuje:

Prema učeniku koji ne ispunjava dužnosti propisane zakonom i drugim aktima škole izriče se vaspitna mјera. (čl. 3)

Prema učeniku koji ne ispunjava dužnosti mogu se izricati vaspitne mјere: pismena opomena odjeljenskog starješine, ukor direktora, ukor nastavničkog vijeća, ili premještaj u drugo odjeljenje, ili drugu školu, po pravilu, u istom mjestu. (čl. 9)

Vaspitna mјera može se izreći učeniku šestog, sedmog, osmog i devetog razreda. (čl. 10/2)

Povrede dužnosti mogu biti lakše i teže.

Lakše povrede su:

- kašnjenje na časove nastave i druge oblike obrazovno vaspitnog rada;
- odbijanje u učestvovanju uređenja škole i školske okoline;
- površno obavljanje zadataka na dežurstvu u školi;
- neprimjeren ponašanje prema učenicima i zaposlenima u školi (obraćanje pogrdnim riječima, prijetnje, izazivanje ili učestvovanje u tući i sl.);
- oštećenje ili uništavanje radova, opreme i stvari drugih učenika;
- nepravilno i neodgovorno korišćenje imovine škole;
- skrivanje tuđe imovine;
- falsifikovanje dopisa roditelja;
- prodaja stvari u školi, bez dozvole direktora škole;
- uništavanje i mijenjanje sadržaja obavještenja odjeljenskog starještine i drugih organa škole.

Teže povrede su:

- napuštanje časa ili drugog oblika obrazovno vaspitnog rada bez prethodnog odobrenja;
- pušenje u prostorijama ili u dvorištu škole;
- upotreba pirotehničkih sredstava u prostorijama i dvorištu škole i na školskim ekskurzijama;
- iznuđivanje od drugih učenika ili zaposlenih u školi;
- namjerno uništavanje i oštećenje opreme škole, školske zgrade i stvari i opreme drugih učenika, zaposlenih u školi ili posjetilaca škole;
- krađa imovine škole i imovine učenika, zaposlenih ili posjetilaca škole;
- ispravljanje i upisivanje ocjena u evidenciji škole;
- uništavanje i falsifikovanje javnih isprava koje izdaje škola;
- verbalni i fizički napad na učenika, nastavnika i druge zaposlene u školi ili na druga lica;
- ugrožavanje života učenika, zaposlenih u školi i drugih lica;
- prodaja, nuđenje i konzumiranje alkohola, ili droge u prostorijama škole, dvorištu ili van škole i podsticanje drugih da to rade;
- svako zlostavljanje i vrijedanje učenika, odnosno zaposlenih u školi. (čl. 11)

11. Zakon o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Sl. list CG" br. 42/11 i 32/14) propisuje:

Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik/ca daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda. (član 41/1)

5. Zaključna ocjena

12. Na osnovu sprovedenog ispitnog postupka, konstatuje se da se 28.03.2023. godine u JU OŠ „Radojica Perović“ u Podgorici dogodilo nasilje, kada je mal. XX. koji nije učenik te škole, pretukao učenika XX za vrijeme trajanja nastavnog procesa, čime je tom učeniku bila ugrožena bezbjednost i povrijeđena prava na zaštitu od svakog oblika nasilja u obrazovno-vaspitnoj ustanovi.

13. Name, mal. XX. na osnovu izjašnjenja škole „Radojica Perović“, neopaženo je ušao u Školu, i prišao mal. XX. koji se nalazio u holu, uvukao ga u kabinet br. 15 i počeo da ga tuče. Nakon što je čula buku, iz druge učionice istrcala je nastavnica ruskog jezika i pomogla mal. XX, razdvojila ga od napadača i time su spriječene veće posledice. Nakon toga, Škola je obavijestila roditelje učenika XX, koji su ga odveli u zdravstvenu ustanovu, zatim policiju, koja je preduzela radnje i mjere shodno svojim nadležnostima (obavljeni su razgovori, obaviješteno tužilaštvo, škola koju pohađa mal. XX kao i organ starateljstva).

14. Po nalogu državnog tužioca, službenici OB Podgorica, podnijeli su krivičnu prijavu protiv mal. XX Osnovnom državnom tužilaštvu Podgorica. Takođe službenici policije su izuzeli video nadzor sa nadzornih kamera u JU OŠ „Radojica Perović“, izvršili uvid u snimke, a izuzeti video zapis je dostavljen ODT-u Podgorica u prilogu krivične prijave.

15. Škola u izjašnjenju takođe ističe da preduzimaju mjere koje se tiču bezbjednosti učenika i izrazila nadu da će se prisustvom školskog policajca u dvorištu škole popraviti situacija. Međutim, nije navedeno da li ju radi prevazilaženja traumatičnog događaja obavljan ili planiran savjetodavni rad sa učenikom koji je pretrpio nasilje.

16. Zaštitnika zabrinjava činjenica da se nasilje dogodilo u školi, u vrijeme kada su učenici na nastavi, da je dječak koji nije učenik te škole neopaženo ušao, pa u jednom kabinetu napao i pretukao učenika i zadao mu povrede. Činjenica je da se ne mogu predvidjeti ili sprječiti sve negativne situacije ili događaji, ali se mora sa povećanom pažnjom voditi računa o bezbjednosti učenika i zaposlenih. Mišljenja smo da je stoga neophodno vršiti permanentna dežurstva kako u holu, tako i u dvorištu škole, kako bi dežurni nastavnici na vrijeme mogli reagovati i sprječiti ovakve događaje, kao i veće posledice, jer bi u protivnom, u dvorište ili školu, mogli i dalje ulaziti osobe koje nijesu učenici škole ili huligani i narušavati red i mir i ugrožavati bezbjednost svih u školi.

17. Škole i školska dvorišta treba da budu sigurna i bezbjedna mjesta za vrijeme nastave, a djeca kao i nastavnici i zaposleni da budu zaštićeni od neovlašćenih ulazaka bilo kog lica. Istovremeno, pedagoško psihološke službe, dužne su da sa pojačanom pažnjom prate ponašanje učenika, da kroz razgovore sa nastavnicima uočavaju koja djeca ispoljavaju bilo probleme u ponašanju ili u porodičnoj sredini, ili neke druge manifestacije koje iziskuju pomoći ili podršku psihologa.

18. Slučajevi vršnjačkog nasilja sve češće se događaju u školama i dvorištima, smanjuje se i uzrast počinilaca, te smo mišljenja da je potrebno razmotriti koji su uzroci sve većem obimu nasilja i ko, osim roditelja/staratelja snosi odgovornost da se ono prevenira, suzbije i promoviše drugačije i nenasilne metode rješavanja nesuglasica, razvoj tolerancije i međuvršnjačku medijaciju i podršku.

Podsjećamo da u školama treba da bude uspostavljen tim za borbu protiv nasilja i vandalizma koji će u svoj sastav imati nastavnike, vaspitače, stručne saradnike, ili druge zaposlene, a u tomu neizostavno trebaju biti i psiholog ili pedagog koji su dužni da vode evidenciju o svim slučajevima vršnjačkog nasilja. Uloga tima je da zaposlenima olakša proceduru pomoći djeci, kada se posumnja da su izložena nekoj vrsti nasilja, kao i da se utvrde rizici i sprovode aktivnosti u odnosu na smanjenje štete kao posljedice vandalskih postupaka².

19. Zaštitnik je u svojim mišljenjima isticao da škole nijesu i ne treba da budu jedine u rješavanju ovog problema te da odgovornost treba da dijeli više činilaca kako se ovakve situacije nebi događale. Roditelji, obrazovno-vaspitne ustanove, organi starateljstva kao jedni od ključnih aktera pri rješavanju porodičnih problema i konflikata, organi policije i organi lokalne uprave.

20. Obrazovne ustanove su poslije roditelja najpozvanije da preduzimaju mjere i radnje kako kada se nasilje dogodi, tako i u cilje prevencije istog i promocije nenasilnog rješavanja sukoba. Takođe, dobra komunikacija škola i organa starateljstva i policije, jedan je od preuslova za smanjenje nasilja. Iako ne postoji obaveza policije da permanentno nadzire školska dvorišta, kroz bolju saradnju uprava škole i

² [file:///C:/Users/Master/Downloads/uputstvo-skolama-podjela-odgovornosti-i-postupanje-u-cilju-prevencije-i-u-slucajevima-pojava-nasilja-i-vandalizma%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Master/Downloads/uputstvo-skolama-podjela-odgovornosti-i-postupanje-u-cilju-prevencije-i-u-slucajevima-pojava-nasilja-i-vandalizma%20(1).pdf) Ministarstvo prosvjete - Podjela odgovornosti i postupanje u cilju prevencije i u slučajevima pojave nasilja i vandalizma uputstvo školama

policije, može se preventivno djelovati u određenim slučajevima (održavanje radionica od strane predstavnika policije, obilazak reona škola u vrijeme velikih odmora...)

21. Zaštitnik i ovom prilikom ističe da važnu ulogu u borbi protiv nasilja imaju i mediji, kojima su izložena kako djeca tako i odrasli, pa tako mediji mogu da vrše veliki uticaj na pojedince, stoga smatramo da relevantni organi treba da se zabave uticajem medija u službi unaprjeđenja osnovnih ljudskih vrijednosti, kako bi se jačala njihova edukativna uloga na djecu i mlade.

Polazeći od navedenog, u cilju ostvarivanja najboljeg interesa djeteta, Zaštitnik daje,

PREPORUKE

Ministarstvo prosvjete

- *da početkom 2023/2024 godine preduzme radnje i mјere na podizanju nivoa bezbjednosti u obrazovno-vaspitnim ustanovama, te da s tim u vezi uspostavi permanentnu saradnju sa drugim službama (policija, organ starateljstva)*

JU OŠ“ Radojica Perović“ Podgorica

- *da stručna služba ustanove obavi razgovor sa djetetom koje je pretrpjelo nasilje, te ukoliko ocijene da je potrebno, pruže pomoć i podršku;*
- *da pojača dežurstva u školi/dvorištu, kako bi se postigla veća bezbjednost djece i zaposlenih.*

Škola i Ministarstvo su dužni je da u roku od 60 dana od dana prijema ovog mišljenja, Zaštitniku dostave izveštaj o radnjama i mjerama preduzetim na izvršenju preporuke.

ZAMJENICA ZAŠTITNIKA
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA
CRNE GORE
Snežana Mijušković

D-na:

- JU OŠ „Radojica Perović“
- Ministarstvo prosvjete
- Uprava policije OB Podgorica
- a/a